

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2014, sp. zn. 8 Tdo 388/2014, ECLI:CZ:NS:2014:8.TDO.388.2014.1

Číslo: 18/2016

Právní věta: Trestnosti účastníka není na překážku, je-li trestní stíhání hlavního pachatele podmíněně zastaveno (§ 307 tr. ř.). Podmíněné zastavení trestního stíhání jako zvláštní způsob skončení trestního stíhání představuje procesní řešení otázek spojených s trestní odpovědností hlavního pachatele, a proto nebrání vyvození závěru o trestní odpovědnosti účastníka na trestném činu a rozhodnutí o jeho vině v odsuzujícím rozsudku.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 23.04.2014

Spisová značka: 8 Tdo 388/2014

Číslo rozhodnutí: 18

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Akcesorita účastenství, Podmíněné zastavení trestního stíhání

Předpisy: § 24 odst. 1 tr. zákoník
§ 307 tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného D. H. D. proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 4. 12. 2013, sp. zn. 5 To 339/2013, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 7 pod sp. zn. 25 T 61/2013.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 7 rozsudkem ze dne 6. 8. 2013, sp. zn. 25 T 61/2013, uznal obviněného D. H. D. vinným, že „dne 23. 10. 2012, v blízkosti stanice metra V., po vzájemné předchozí domluvě, předal J. B. fiktivní potvrzení o výši příjmu s datem 22. 10. 2012, v němž se uvádí, že je J. B. od 28. 6. 2010 zaměstnán ve společnosti P. jako grafik s průměrným čistým měsíčním příjmem za poslední tři měsíce ve výši 21 699 Kč, přestože si byl vědom toho, že J. B. v této společnosti nikdy nepracoval a uvedený příjem nepobíral a že toto potvrzení bude sloužit jako podklad k uzavření smlouvy o úvěru na pobočce společnosti G., za toto od J. B. obdržel předem smluvenou provizi ve výši 31 500 Kč z částky 207 000 Kč, když smlouvu o úvěru na částku ve výši 200 000 Kč uzavřel J. B. se společností G. dne 23. 10. 2012, úvěr nejprve vyčerpal a dne 21. 11. 2012, tedy poté, co došlo usnesením policejního orgánu ze dne 8. 11. 2012, č. j. OKFK-4179-3/TČ-2012-251203-D, k zajištění finančních

prostředků na bankovním účtu J. B., uhradil tento společnosti G. částku ve výši 200 906 Kč“.

2. Takto popsané jednání obviněného soud právně kvalifikoval jako pomoc k přečinu úvěrového podvodu podle § 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku k § 211 odst. 1 tr. zákoníku a uložil mu podle § 211 odst. 1 tr. zákoníku trest odnětí svobody v trvání šesti měsíců, jehož výkon podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání dvou a půl roku.

3. Obviněný podal proti citovanému rozsudku odvolání, o němž Městský soud v Praze rozhodl usnesením ze dne 4. 12. 2013, sp. zn. 5 To 339/2013, tak, že je podle § 256 tr. ř. zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Obviněný se ani s takovým rozhodnutím odvolacího soudu neztotožnil a podal proti němu prostřednictvím obhájce dovolání, v němž uplatnil dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř.

5. Dovolatel poté, co zrekapituloval obsah svého dřívějšího odvolání, v obecné rovině uvedl, že soud druhého stupně se s jeho námitkami dostatečně nevyřadil, své rozhodnutí řádně neodůvodnil a některé důkazy dokonce opominul.

6. Své stěžejní výhrady pak obviněný zaměřil k otázce akcesority účastenství, která prý nebyla soudem prvního stupně zodpovězena. Nebylo především objasněno, jakou roli v případě sehrál sám dovolatel a jaká byla jeho vina. Svědek J. B. totiž za své jednání odsouzen nebyl a namítaná možnost, že by jej (obviněného) usvědčoval z protiprávního jednání zcela vědomě ve svém vlastním zájmu, soudem akceptována nebyla. Nebylo ani řádně objasněno, z jakých důvodů bylo trestní stíhání jmenovaného svědka podmíněně zastaveno, a není ani možné, aby hlavní pachatel jako osoba, která měla majetkový prospěch z trestné činnosti, byla potrestána nižším trestem než pomocník, který pouze svou činností napomohl dosažení cíle hlavnímu pachateli. V této souvislosti odkázal na judikát Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2007, sp. zn. [7 Tdo 1401/2006](#), podle něhož trestní odpovědnost účastníka je závislá na trestní odpovědnosti hlavního pachatele, protože účastník se na jednání pachatele účastní nepřímou, jedním, jež samo o sobě nezakládá skutkovou podstatu žádného trestného činu. Oproti tomu odvolací soud v odůvodnění svého rozhodnutí vyjádřil nepřipustné polemiky nad tím, že jednání účastníka může být někdy i více nebezpečné než jednání pachatele, a své úvahy rozvedl směrem, který lze označit za politologickou úvahu.

7. Dovolatel dále vyslovil nesouhlas s rozsahem provedeního dokazování, zejména s tím, že soudy zamítly jeho návrhy na výslechy svědků Z. V. a M. D. Jejich závěr o nepotřebnosti výslechu těchto svědků považoval za předčasný, neboť soudy již předem předjímal, že navržené svědci buď odmítnout vypovídat, nebo jejich svědectví bude nicotné, aniž svá tvrzení nějak blíže odůvodnily. Takový jejich postup považoval za zkrácení svého práva na obhajobu a za porušení zásad spravedlivého procesu. Jestliže jeho obhajoba nebyla žádnými důkazy prověřena, její možná účelovost nebo nepravdivost nemohla být vyvrácena. Zásadní nesouhlas vyjádřil rovněž s hodnocením důkazů soudy nižších stupňů, zejména pak výpovědi svědka J. B. Pozastavil se nad tím, že jej soudy označily za hodnověrného, přestože neprovedly ani konfrontaci s ním (obviněným) a nedaly mu tak šanci obhájit svá tvrzení.

8. V závěru podání obviněný shrnul své dovolací výhrady citací vybraných principů trestního řízení, především zásady spravedlivého procesu a účelu trestního řízení, a zopakoval základní zásady obsažené v § 2 odst. 5, 6 tr. ř. S ohledem na všechny uvedené námitky navrhl (aniž citoval příslušná zákonná ustanovení pro dovolací řízení), aby Nejvyšší soud zrušil usnesení Městského soudu v Praze a věc vrátil tomuto soudu se závaznými pokyny k dalšímu řízení.

9. Nejvyšší státní zástupce svého oprávnění vyjádřit se k dovolání ve smyslu ustanovení § 265h odst. 2 tr. ř. nevyužil.

III. Přípustnost dovolání

10. Nejvyšší soud jako soud dovolací shledal, že v této trestní věci je dovolání přípustné, bylo podáno osobou oprávněnou, v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), a v zásadě splňuje i obligatorní náležitosti obsahu dovolání uvedené v § 265f odst. 1 tr. ř.

11. Vzhledem k tomu, že dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v ustanovení § 265b tr. ř., musel Nejvyšší soud dále posoudit otázku, zda obviněným uplatněné dovolací důvody lze považovat za důvody uvedené v citovaném ustanovení zákona, jejichž existence je zároveň podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem. Současně je třeba dodat, že z hlediska § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. nepostačuje pouhé formální uvedení některého z důvodů vymezených v § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř. odkazem na toto zákonné ustanovení, ale tento důvod musí být také skutečně v podaném dovolání tvrzen a odůvodněn konkrétními vadami.

12. Jak již bylo uvedeno, obviněný uplatnil dva dovolací důvody, z nichž je třeba z logiky věci zmínit ten, který je obsažen v ustanovení § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. Tento důvod dovolání je dán tehdy, jestliže bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř.

13. Z obsahu podání obviněného je zřejmé, že tento dovolací důvod uplatnil v jeho druhé alternativě, neboť tvrdil, že v řízení, které předcházelo vydání napadeného rozhodnutí, byl dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Tato alternativa by v dané věci mohla být naplněna pouze za předpokladu, že by napadené rozhodnutí a řízení mu předcházející bylo skutečně zatíženo hmotněprávními vadami v citovaném důvodu dovolání předpokládanými.

14. Druhý z uplatněných dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán tehdy, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. V rámci takto vymezeného dovolacího důvodu je možno namítat, že skutek, jak byl v původním řízení zjištěn, byl nesprávně kvalifikován jako určitý trestný čin, ačkoli šlo o jiný trestný čin, nebo se o trestný čin vůbec nejednalo. Důvody dovolání jako specifického opravného prostředku jsou koncipovány tak, že v dovolání není možno namítat neúplnost dokazování, způsob hodnocení důkazů a nesprávnost skutkových zjištění ve smyslu ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. ř., neboť tato činnost soudu spočívá v aplikaci ustanovení procesních, nikoliv hmotně právních.

15. V tomto ohledu převážná část námitek obviněného, které ve svém mimořádném opravném prostředku uplatnil a o něž existenci citovaného dovolacího důvodu opřel, nemohla obstát. Formulovanými výhradami totiž napadal pouze rozsah dokazování provedeného před soudy obou stupňů (konkrétně když namítal, že dokazování nebylo dostatečné, že soudy bezdůvodně zamítly jeho návrhy na dokazování výsledkem svědků Z. V. a M. D., nebo že neprovedly jeho konfrontaci se svědkem J. B.) a způsob hodnocení důkazů z jejich strany (konkrétně když namítal, že soudy nelogicky považovaly výpověď svědka J. B. za spolehlivý usvědčující důkaz). Tím totiž primárně napadal správnost učiněných skutkových zjištění a v důsledku toho se domáhal jejich změny ve svůj prospěch; teprve z takto tvrzených nedostatků dovozoval údajně nesprávné právní posouzení skutku, jímž byl uznán vinným. Takovou argumentaci ovšem pod uvedený dovolací důvod (ale ani pod žádný jiný) podřadit nelze.

16. Vzhledem k navazujícím námitkám dovolatele, jimiž zpochybňoval dodržení zásad spravedlivého procesu ze strany obou soudů nižších instancí, včetně práva na obhajobu, Nejvyšší soud zdůrazňuje, že podle čl. 36 Listiny základních práv a svobod v řízení před obecným soudem musí být dána jeho účastníkovi mimo jiné možnost navrhnout důkazy, jejichž provedení pro prokázání svých tvrzení pokládá za potřebné; tomuto procesnímu právu účastníka pak odpovídá povinnost soudu nejen o navržených důkazech rozhodnout, ale také – pokud návrhu na jejich provedení nevyhoví – ve svém rozhodnutí vyložit, z jakých důvodů navržené důkazy neprovedl.

17. Pravidla pro postup orgánů činných v trestním řízení v souladu se zásadou vyhledávací a zásadou zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností jsou obsažena mimo jiné v již citovaném ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř.

18. Uvedeným zásadám oba soudy nižších stupňů dostaly, neboť provedly důkazy, které považovaly z hlediska prokázání viny obviněného za stěžejní. Ty přitom tvoří ucelený a logicky navazující řetězec, který opodstatňuje závěr o tom, že obviněný se předmětného skutku dopustil. Pokud zamítly uvedené návrhy obviněného na doplnění dokazování, učinily tak v souladu se zákonem a na základě svého výsostného práva, které jim trestní řád přiznává. Trestní řád nikde nestanoví, které konkrétní důkazy je soud povinen v příslušné věci provést, proto vždy náleží jeho úvaze, zda navrhovaný důkaz provede, či již považuje důkazní situaci za dostatečně vyjasněnou, že je schopen meritorně rozhodnout bez důvodných pochybností.

19. Pokud by obviněný ve svém podání uplatnil pouze výše uvedené námitky, Nejvyšší soud by musel jeho dovolání odmítnout podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. jako podané z jiného důvodu, než je uveden v § 265b tr. ř.

20. Dovolatel však ve svém mimořádném opravném prostředku uplatnil také výhradu relevantní (konkrétně když tvrdil, že soudy nižších stupňů nebyla zodpovězena otázka akcesority účastenství). Nejvyšší soud ovšem takovou námitku považoval za zjevně neopodstatněnou.

IV. Důvodnost dovolání

21. Je zapotřebí (alespoň stručně a v obecné rovině) uvést, že podle § 24 odst. 1 tr. zákoníku je účastníkem na dokonaném trestném činu nebo jeho pokusu, kdo úmyslně a) spáchání trestného činu zosnoval nebo řídil (organizátor), b) vzbudil v jiném rozhodnutí spáchat trestný čin (návodce), nebo c) umožnil nebo usnadnil jinému spáchání trestného činu, zejména opatřením prostředků, odstraněním překážek, vylákáním poškozeného na místo činu, hlídáním při činu, radou, utvrzováním v předsevzetí nebo slibem přispět po trestném činu (pomocník).

22. Trestná činnost účastníka bezprostředně přispívá k tomu, aby došlo k naplnění znaků konkrétní skutkové podstaty trestného činu, i když účastník sám tyto znaky přímo nenaplní. Účastenství je úmyslnou formou účasti na trestném činu, která je namířena proti témuž konkrétnímu zájmu chráněnému trestním zákonem jako pachatelství (§ 22 tr. zákoníku) nebo spolupachatelství (§ 23 tr. zákoníku). Pokud jde o typovou společenskou škodlivost (§ 12 odst. 2 tr. zákoníku), blíží se účastenství typové společenské škodlivosti pachatelství nebo spolupachatelství, přičemž v některých výjimečných případech (např. u organizátorství) může být i obdobné typové společenské škodlivosti, a proto jsou organizátorství, návod a pomoc prohlášeny za obecné formy trestného činu (§ 111 tr. zákoníku) a co do míry trestnosti jsou postaveny na roveň pachatelství, ač samy k provedení trestného činu nikdy nestačí.

23. Účastenství je v trestním zákoníku vybudováno na zásadě akcesority účastenství, což je v obecné rovině závislost trestní odpovědnosti účastníka na trestní odpovědnosti hlavního pachatele.

Organizátorství, návod a pomoc se posuzují jako účastenství podle § 24 tr. zákoníku, jen jestliže se pachatel hlavního trestného činu o něj alespoň pokusil (úcastenství na dokonaném trestném činu nebo jeho pokusu).

24. Trestní odpovědnost a trestnost účastníka se posuzuje stejně jako trestní odpovědnost a trestnost pachatele, pokud trestní zákoník nestanoví z této zásady výjimky (§ 24 odst. 2 tr. zákoníku). Úcastenství může totiž být v konkrétním případě stejně závažné jako pachatelství, když jeho povaha a závažnost (§ 39 odst. 1, 2 tr. zákoníku) může být ovlivněna i osobou pachatele, a zejména u organizátorství může být i závažnější s přihlédnutím k povaze a způsobu provedení organizování trestné činnosti, a proto se zásadně trestá podle stejné trestní sazby jako pachatelství. Je však možné, že bude posouzeno odchylně (např. při excesu pachatele nebo jestliže okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby není kryta zaviněním ve smyslu § 17 tr. zákoníku).

25. Mezi jednáním účastníka a spáchaným trestným činem hlavního pachatele musí být příčinný vztah. Úcastenství předpokládá úmysl směřující k účasti ve formě organizátorství, návodu nebo pomoci na konkrétním úmyslném trestném činu.

26. Při aplikaci těchto východisek na posuzovaný případ je třeba připomenout, že podle skutkové věty výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně se měl obviněný (stručně vyjádřeno) dopustit toho, že po vzájemné předchozí domluvě předal J. B. fiktivní potvrzení o výši příjmu ve společnosti P., přestože si byl vědom toho, že jmenovaný v této společnosti nikdy nepracoval a uvedený příjem nepobíral a že toto potvrzení mu bude sloužit jako podklad k uzavření smlouvy o úvěru na pobočce společnosti G., za což od J. B. obdržel předem smlouvenou provizi ve výši 31 500 Kč z částky 207 000 Kč, přičemž J. B. následně uzavřel smlouvu o úvěru, úvěr vyčerpal a poté, co došlo k zajištění finančních prostředků na jeho účtu prostřednictvím policie, uhradil poškozené bance vzniklou škodu. Z popsanych skutkových zjištění, jimiž byl Nejvyšší soud z důvodů již výše vyložených vázán, vyplývá, že obviněný postupoval ve společném záměru se svědkem J. B. získat od jmenované společnosti úvěr, na který by samotný svědek jakožto student bez stálého příjmu nemohl tzv. „dosáhnout“. Motivem obviněného bylo získat dohodnutou částku jako provizi z poskytnutého úvěru za to, že svědkovi pomůže s obstaráním některých podstatných náležitostí nutných pro to, aby mu byl úvěr schválen.

27. Z hlediska akcesority účastenství je pak podstatné, že J. B. (v posuzované věci jako svědek, ve „své“ trestní věci ovšem jako hlavní pachatel) o úvěr skutečně požádal, v bance při sjednávání úvěru předložil nepravé potvrzení o příjmu a výplatní pásky, přičemž úvěr mu byl následně schválen a vyplacen. Příčinná souvislost mezi jednáním obou jmenovaných je tedy zcela zřejmá a podložená provedeným dokazováním. Podle zjištění soudů se J. B. dopustil přečinu úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1 tr. zákoníku, na čemž nic nemění ani skutečnost, že jeho trestní stíhání bylo pravomocným usnesením státního zástupce ze dne 15. 4. 2013 podle § 307 tr. ř. podmíněně zastaveno. Trestnosti účastníka totiž není na překážku, je-li trestní stíhání hlavního pachatele podmíněně zastaveno (§ 307 tr. ř.). Podmíněné zastavení trestního stíhání jako zvláštní způsob skončení trestního stíhání představuje procesní řešení otázek spojených s trestní odpovědností hlavního pachatele, a proto nebrání vyvození závěru o trestní odpovědnosti účastníka na trestném činu a rozhodnutí o jeho vině v odsuzujícím rozsudku. Z hlediska posuzování otázek spojených s akcesoritou účastenství jako hmotněprávního institutu je zcela bez významu.

28. Nezbyvá než připomenout, že obviněný jakožto pomocník je trestně odpovědný podle stejné skutkové podstaty jako hlavní pachatel a v tomto smyslu není v rozporu se zákonem, že v důsledku obou pravomocných rozhodnutí na něho dopadla (alespoň v současné době) trestní represe větší měrou než na hlavního pachatele a byl mu (na rozdíl od něho) uložen podmíněný trest odnětí svobody.

29. Nejvyšší soud přisvědčil rovněž těm úvahám soudu druhého stupně (byť to není pro rozhodnutí o

podaném dovolání významné), že dovolatel byl v posuzované věci minimálně pomocníkem, ačkoliv vzhledem ke skutkovým zjištěním soudů by bylo možné uvažovat zcela reálně o organizátorství nebo návodu. Naopak nemohl souhlasit s výhradami dovolatele, že trestná činnost účastníka nemůže být v žádném případě více společensky škodlivá než trestná činnost hlavního pachatele. O zjevném opaku svědčí skutková zjištění učiněná v této trestní věci, z nichž je evidentní, že trestná činnost obviněného vyžadovala mnohem důkladnější a sofistikovanější přípravu a promyšlenost spočívající nejprve v uveřejnění inzerátu s nabídkou pomoci při obstarání úvěru, posléze v získání náležitě naivního hlavního pachatele, který by na nabídku tohoto druhu „slyšel“ a byl ochoten vyplatit příslušnou provizi, a nakonec v přípravě a zajištění všech dokumentů potřebných k žádosti o úvěr.

30. Z těchto jen stručně uvedených důvodů Nejvyšší soud považoval právní kvalifikaci zvolenou oběma soudy nižších stupňů jako pomoci k přečinu úvěrového podvodu podle § 24 odst. 1 písm. c) k § 211 odst. 1 tr. zákoníku za správnou a zákonnou. Proto dovolání obviněného (posuzované jako celek) odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné.